

تاریخ علم

تاریخ علم در اسلام و ایران به روایت دکتر علی اکبر ولایتی (بخش نوزدهم) تاریخ علم طب در دوران سامانیان آنچه در پی می‌آید، ادامه مجموعه مباحث مطرح‌شده از سوی دکترعلی اکبر ولایتی در مجموعه برنامه‌های «ایران» در سیمای جمهوری اسلامی ایران با موضوع تبیین تاریخ علم در اسلام و ایران است. پیش از این، به تاریخ علم، به‌ویژه تاریخ طب در دوران حکومت صفاریان پرداختیم و به بیمارستان زنگ که در دوران عمرو لیث صفاری تاسیس یا تکمیل شده است، نگاهی داشتیم. در گام دیگر، شایسته است گذری داشته باشیم بر تاریخ علم طب در دوران سامانیان که اولین حکومت قدرتمند و باشکوه اسلامی ایرانی در خطه پهناور خراسان بودند. با برآمدن سامانیان در خراسان، عصری استثنایی و مملو از خلاقیت در همه عرصه‌های علمی، فرهنگی و هنری آغاز شد که دیرپا، قدرتمند و پرهیجان و سرشار از شور و شوق وصف‌ناپذیر بود. ادبیات فارسی در این عصر شکوفا شد و همه هنرها و علوم با چنان شوق و جدیتی دنبال شد که آثار به‌جامانده از این عصر، در قوت و زیبایی با عالی‌ترین ثمرات هنری و علمی جهان برابری می‌کند. کاوش‌های باستان‌شناسی در نیشابور نیز بقایای معماری ارزشمندی را از این افق تاریخی به دست داده است. آثار گچ‌بری‌های زیبا و نقاشی‌های دیواری به‌دست‌آمده از این حفاریات به قدر کافی گویای رشد و تعالی هنر ایران در این دوران است. صفاریان نخستین حکومت ایرانی بودند که به اهمیت زبان فارسی در بسط معارف اسلامی و علوم دینی و غیردینی پی‌بردند و آن را وسیله‌ای برای حفظ وحدت قومی و ملی ایرانیان قرار دادند. اما این فرمانروایان روشن‌رای سامانی و وزیران و کارگزاران باتدبیر آنها بودند که پس از برقراری وحدت سیاسی در ماوراءالنهر و خراسان برای انسجام و استمرار این وحدت به ایجاد نظام دیوانی متمرکزی که زبان فارسی زبان اصلی و محوری آن بود، همت گماشتند. آنان برای تحقق این مهم، از تدبیر و تجربه دبیران کارآموده خاندان‌های دیوان سالار کهن بهره بردند. این دبیران فرهیخته با درآمیختن سنت‌های اداری ایرانی و مبانی شریعت اسلامی تشکیلات پیچیده و کارآمدی به‌وجود آوردند؛ تشکیلاتی که قدرت مرکزی سامانی را به قدرتی غیرجبارانه و مبتنی‌بر معارف اسلامی و اندیشه ایرانی تبدیل کرده بود. این گونه بود که سامانیان، که هم به ایرانی‌بودن خود می‌بالیدند و هم به اسلام و معارف والای آن توجه فراوانی داشتند، بنای شکوفایی تمدن اسلامی را در ایران نهادند و این خاک پاک را تا امروز محور جوشش و حرکت علمی ساختند.² سامانیان همچنین به قصد و هدف ایجاد وحدت قومی میان ایرانیان خراسان و ماوراءالنهر [سرزمین‌های آن‌سوی جیحون] به احیا و ترویج فرهنگ ایرانی و زبان فارسی همت گماشتند. با این اقدام، آنها درواقع پشتیبان فرهنگی مستحکمی برای وحدت سیاسی سرزمین خود فراهم آوردند³. بدین ترتیب، دوران حکومت سامانیان عصر طلایی برای زبان و ادب فارسی شد. امیران سامانی در گسترش زبان فارسی و فرهنگ ایرانی، ضمن حفظ علاقه‌شان به معارف والای اسلامی، خدمات شایان توجهی کردند. سامانیان با سعه صدر و وسعت مشربی که در دین مبین اسلام و شریعت نبوی ریشه داشت، فضایی آزاد برای زندگی مسلمان و غیرمسلمان، در کنار هم مهیا کردند تا با تحصیل علوم و فنون به نشر و گسترش آن بپردازند. در پرتو همین سیاست بود که دانشمندان و اطباء بسیاری در دوران حکومت آنان رشد یافتند و آثار ارزشمندی به زبان عربی و فارسی به‌وجود آوردند؛ چنانکه دانش و خبرگی دانشمندان و ادبای بخارا با بغداد هم‌پایه و حتی برتر از آن بود؛ این در حالی بود که در بغداد زبده بزرگان و دانشمندان جهان اسلام گرد آمده بودند. سبب این عظمت علمی و فرهنگی سامانیان این بود که ایرانی‌نژادان آزادی‌خواه هم حمیت ملی داشتند و هم شعور و درک اسلامی. دولت‌شان مستعجل بود، اما خوش درخشیدند و از پرتو درخشش و همت آنان و یاران و دستیاران فرهنگ‌دوست‌شان بنایی پی‌افکنده شد که نه از باد و باران گزند ی یافت و نه از هجوم غزنویان و سلجوقیان⁴. ادامه‌دارد... پی‌نوشت: ۱- فروزانی، سیدابوالقاسم (۱۳۸۴-زمستان). «ضرورت‌ها و هدف‌های ترویج فرهنگ ایرانی در عهد سامانیان»، رشد آموزش تاریخ،ش ۲۱، ص ۳۲. ۲- فدایی عراقی، غلامرضا (۱۳۸۳). حیات علمی در عهد آل بویه، تهران: دانشگاه تهران، ص ۴۴۴. ۳- فروزانی، همان‌جا. ۴- مدرسی، فاطمه (۱۳۷۸-زمستان). «نقش سامانیان در احیای فرهنگ و ادب پارسی، نامه فرهنگستان، ش ۱۴، ص ۹۲ و ۱۰۰؛ دادبه، اصغر (۱۳۷۴). فخر رازی، تهران: طرح نو، ۱۳۷۴، ص ۲۷؛ فدایی عراقی، همان، صص ۴۳۷-۴۳۵.	
--	--

نیمکت خبر

درخواست از رئیس دیوان محاسبات برای پیگیری حقوق دانشجومعلمیان

جامعه اسلامی دانشجویان دانشگاه تربیت دبیر شهید رجایی طی نامه‌ای به رئیس دیوان محاسبات کشور با اشاره به تخلف صورت گرفته در صدور احکام حقوقی دانشجومعلمان نوشت: «با توجه به سخنان مقام معظم رهبری مبنی بر افزایش بیشتر دانشجومعلمان و ارتقای کیفیت دانشگاه‌های فرهنگیان و تربیت دبیر شهید رجایی و تاکید بر اعتلای منزلت اجتماعی معلمان و افزایش انگیزه آنان برای خدمت مطلوب، انتظار می‌رود با جدیت تمام نسبت به احقاق حقوق دانشجومعلمان و اجرای دقیق مصوبات مجلس همت گمارید. بنابر تصویب‌نامه هیات وزیران به شماره ۵۵۶۴۸/ت‌۸/۷۶۴۸هـ.ب به تاریخ ۱۳۹۸/۱۰/۱۳ و بندهای دوم و ششم آن، حداقل افزایش حقوق برای کارمندان دولت نباید از مبلغ ۲۴۰۰۰۰۰ ریال کمتر باشد، که این مورد نیز رعایت نشده است.»

دانشگاه از بدو دوران تاسیس در ایران تا امروز نهاد تاثیرگذاری در عرصه‌های مختلف به‌ویژه سیاست بوده‌ودر سال‌های پس از انقلاب تاثیر بسزایی در بزنگاه‌های اساسی مانند انتخابات در کشور داشته است. به دنبال همین اثرگذاری سیاسی، دانشگاه نه‌تنها موردتوجه اهالی سیاست قرار گرفته بلکه جهت‌گیری‌های این نهاد انسجام‌بخش به‌امور اجرایی و سیاستگذاری نظام‌علمی کشور نیز، با حضور دولت‌های مختلف دستخوش تغییرات مختلفی شده است.

وزارت علوم، تحقیقات و فناوری در دوران ریاست‌جمهوری حسن روحانی به‌ویژه در دولت یازدهم روزهای پرحاشیه‌ای را سپری کرد. به بهانه دومین سالگرد انتخاب روحانی در اردیبهشت‌ماه ۹۶ فراز و فرودهای این وزارتخانه مهم‌رادر طول ۶ سال گذشته در نگاهی گذرا بررسی کرده‌ایم که در ادامه می‌خوانید.

پرده اول: انتخاب وزیر

حاشیه‌های وزارت علوم دولت یازدهم از همان روزهای ابتدایی حضور حسن روحانی در کرسی ریاست‌جمهوری آغاز شد. همان روزها این وزارتخانه را به‌عنوان یکی از سه‌مهای اصلاح‌طلبان در شکل‌گیری دولت تدبیر و امید عنوان کردند و به دنبال آن در گمانه‌زنی‌ها چهره‌های مختلف این جریان سیاسی برای مسئولیت این وزارتخانه معرفی می‌شدند.

رد نخستین گزینه روحانی

جعفر میلی منفرد نخستین نفری بود که از بین گزینه‌های مطرح، برای تصدی این وزارت به مجلس معرفی شد. او در دولت هشتم پس از استغفای معین در دولت خاتمی مدت کوتاهی عهده‌دار سرپرستی این وزارتخانه شده بود و در نهایت به دلایل مختلفی از جمله نقش آفرینی در فتنه ۸۸ با ۱۶۲ رای مخالف، ۱۰۵ موافق و ۱۵ رای ممتنع، نتوانست از مجلس رای اعتماد بگیرد. تذکیبیه‌های متعدد پس از انتشار لیست ۲۴۰۰ اساتید حامی او، یکی از حواشی رای اعتماد نخستین گزینه پیشنهادی روحانی بود.

بازگشت توفیقی و آغاز دوران سیاست‌زدگی

اما پس از عدم اعتماد میلی منفرد، نخستین سکان‌دار وزارت علوم در دولت روحانی، جعفر توفیقی، رئیس ستاد انتخاباتی محمدرضا عارف و یکی از حامیان فتنه ۸۸ در انتخابات ریاست جمهوری ۹۲ بود که ۲۶ مرداد سرپرست این وزارتخانه شد. او از سال ۸۲ با پایان دولت اصلاحات به مدت دو سال این مسئولیت را برعهده داشت. توفیقی در طول حدود ۶۰ روز مسئولیتش در وزارت علوم چند تن از روسای دانشگاه‌ها را برکنار کرد و وعده‌های مختلفی به دانشجویان داد که از جمله آن می‌توان به بازگشت دانشجویان ستاره‌دار اشاره کرد. در ایام حضور توفیقی، رئیس دانشگاه آزاد اسلامی نیز تغییر کرد و میرزاذه جلیگزین فرهاد دانشجودار این دانشگاه شد. سرپرست وقت وزارت علوم در گفت‌وگو با رسانه‌ها خود را به‌عنوان گزینه نهایی پیشنهادی رئیس جمهور به مجلس معرفی کرد، اما در نهایت رئیس‌جمهور ۲۷مهرماه رضا فرجی دانا را برای تصدی مسئولیت این وزارتخانه معرفی کرد.

اعتماد مجلس به فرجی دانا

فرجی دانا که سال ۸۲ از مجلس اصلاح‌طلب موفق به کسب رای اعتماد نشده بود، اوایل آبان‌ماه با کسب ۱۵۹ رای موافق، ۷۰ رای مخالف و ۳۲ رای ممتنع، رای اعتماد نمایندگان برای تصدی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری را به دست آورد. اما حضور او که انتظار می‌رفت اکتیام‌بخش فضای آموزش عالی کشور باشد، آرامش را از فضای علمی گرفت. نخستین اقدام وزیر وقت علوم در فاصله یک هفته پس از رای اعتماد، انتصاب میلی منفرد و توفیقی به‌ترتیب به‌عنوان معاون آموزشی و مشاور ارشد بود که تذکر کتبی ۸۲ نماینده مجلس را به دنبال داشت.

ماجرا به همین جا ختم نشد، ۱۵۰ نماینده مجلس در نامه‌ای به حسن روحانی به وی پیرامون انتصابات وزیر علوم تذکر دادند و خواستار ورود رئیس‌جمهور به این مساله شدند. اما ادامه‌دار شدن حواشی انتصابات فرجی دانا موجب شد تا همین موضوع، محور سوز ۳۲ نماینده مجلس شورای اسلامی از او شود و به دنبال عدم ا قناع نمایندگان از پاسخ‌های آقای وزیر، دومین کارت زرد دولت یازدهم به او رسید.

دانشگاه

وزارت علوم به عقب برگشت

«فرهیختگان» عملکرد ۶ ساله وزارت علوم در دولت روحانی را بررسی می‌کند

عکاس: علیرضا سائلی

سرپرست وزارت علوم در دولت یازدهم بود، اما این مجموعه در این فاصله گرفتار بالاتکلیفی شد، روسای دانشگاه‌ها در این ایام مرتب در چرخش و برخی روسای مراکز آموزش عالی با حکم سرپرستی مشغول اداره دانشگاه‌ها بودند. محمد فرهادی بلافاصله پس از عدم‌اعتماد مجلس به دانش آشتیانی به مجلس معرفی شد و در پنجم آذرماه ۹۳ با موافقت نمایندگان مجلس رسماً وزیر علوم دولت یازدهم شد. هرچند دوران تصدی فرهادی، حواشی سیاسی کم‌رنگ شد اما رنگ و بوی سیاست هنوز هم در ساختمان هرمان وجود داشت. مسئولیت او تا پایان دولت ادامه یافت.

تنها وزارتخانه بدون گزینه

دوازدهمین انتخابات ریاست‌جمهوری اواخر اردیبهشت‌ماه برگزار و حسن روحانی برای مردم به‌عنوان رئیس‌جمهور دولت دوازدهم برگزیده شد. معرفی کابینه دولت جدید برای وزارت علوم دوباره آورده‌ای جز بالاتکلیفی نداشت! در نامه روحانی به رئیس مجلس برای معرفی کابینه، گزینه‌ای برای تصدی وزارت علوم به چشم نمی‌خورد. برخی رسانه‌ها از انصراف خاکی صدیق در دقیقه نود خبر دادند. همین شرایط موجب شد بار دیگر سکان اداره فضای علمی کشور به دست یک سرپرست دیگر بیفتد. سیدضیاء هاشمی، معاون فرهنگی و اجتماعی وزارت علوم ۲۹ مرداد به‌عنوان سرپرست این وزارتخانه از سوی رئیس‌جمهور معرفی شد. او به همراه الهام امین‌زاده و حسین سلیمی از جمله گزینه‌های تصدی وزارت علوم در دولت دوازدهم بودند.

معرفی گزینه وزارت در دولت دوازدهم با وقفه زیادی در پایان مهرماه صورت گرفت. علی‌رغم جریان‌سازی بعضی رسانه‌های حامی دولت برای معرفی ضیا‌هاشمی، منصور غلامی در نهایت به‌عنوان گزینه تصدی این وزارتخانه معرفی شد؛ اقدامی که به مذاق بسیاری از حامیان دولت چه در درون و چه در بیرون دانشگاه خوش نیامد. دانشجویان حامی دولت در برخی دانشگاه‌ها تجمع‌های اعتراضی به راه انداخته و نشریات اصلاح‌طلب دانشجویی بیانیه‌ای نسبت به این اقدام منتشر کردند. در همین روزها غلامرضا حیدری، یکی از نمایندگان مجلس در صفحه توئیتر خود نوشت: «گویا گزینه پیشنهادی برای وزارت علوم، انتخاب بیست‌ویکم رئیس‌جمهور بود. طبیعی است با این شرایط افرادی که مقبولیت عام دارند نمی‌توانند معرفی شوند.» الیاس حضرتی دیگر نماینده لیست امید نیز در توئییتی نسبت به روند معرفی وزیری که نگرانی و دلخوری دانشجویان را تشدید کرده، موضع مشابهی گرفت. با وجود این واکنش‌ها، غلامی هفتم آبان از مجلس رای اعتماد گرفت و فعالیت خود را آغاز کرد. او تا کنون به‌عنوان وزیر علوم مشغول فعالیت است و با دوری از اقدامات سیاسی، توانسته آرامش را به مجموعه آموزش عالی کشور برگرداند.

معاونت سیاسی وزارت علوم!

معاونت فرهنگی و اجتماعی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری در چهار سال دولت یازدهم، آرایش سیاسی به خود گرفت تا جایی که بعضی فعالان تشکل‌های دانشجویی به آن لقب معاونت سیاسی دادند. این بار معاونت فرهنگی مامور ساماندهی دانشجویان حامی دولت در قالب تشکل‌های مختلف شد؛ حرکتی که ضیاء هاشمی تا روزهای پایانی دولت یازدهم هم

زمان برگزاری کنکور سراسری تغییر نمی‌کند

رئیس سازمان سنجش آموزش کشور تاکید کرد: «با توجه به زمان بندی آغاز سال تحصیلی دانشگاه‌ها و موسسات آموزش عالی، زمان کنکور سراسری ۹۸ تغییر نمی‌کند و در روزهای ۱۳ و ۱۴ تیر برگزار می‌شود.»
ابراهیم خدایی در گفت‌وگو با رسانه‌ها درباره اظهاراتی در زمینه تعویق زمان آزمون سراسری افزود: «تعویق در آزمون سراسری موجب مشکلاتی در شروع سال تحصیلی دانشگاه‌ها و موسسات آموزش عالی کشور می‌شود و زمان بندی تمامی امور دانشگاه‌ها تغییر می‌کند.»
وی افزود: «با توجه به اینکه زمان زیادی تا برگزاری کنکور سراسری ۹۸ باقی نمانده است، ما اگر بخواهیم آزمون را به تعویق بیندازیم، سال تحصیلی را نمی‌توانیم در مهرماه ۹۸ آغاز کنیم.»
رئیس سازمان سنجش آموزش کشور تاکید کرد: «با توجه به زمان بندی آغاز سال تحصیلی دانشگاه‌ها و موسسات آموزش عالی، زمان کنکور سراسری ۹۸ تغییر نمی‌کند و در روزهای ۱۳ و ۱۴ تیر برگزار می‌شود.»